



27.09.2022

Asia/14

§ 531

Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Saana Rossin ym. aloitteesta lisätä luonnonkasveja puistoihin ja istutuksiin

HEL 2022-008458 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Pöydällepanoehdotus:

Amanda Pasanen: pyydän asian viikoksi pöydälle

Kaupunkiympäristölautakunta päätti yksimielisesti panna asian pöydäl-
le Amanda Pasasen ehdotuksesta.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi
Inkeri Salo, suunnitteluasiantuntija, puhelin: 09 310 38809
inkeri.salo(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 22.06.2022 Rossi Saana Lisää luonnonkasveja puistoi-
hin ja istutuksiin

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Kaupunkiympäristölautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan
lausunnon:

Valtuustoaloitteessa ehdotetaan, että kaupungin puistojen istutuksissa
ja viheralueilla lisätään monivuotisten luonnonkasvien ja pölyttäjille
hyödyllisten yksivuotisten kukkivien luonnonvaraisten kasvien osuutta.
Lisäksi esitetään koulutuksen lisäämistä puistojen hoidosta vastaaville
luonnonkasveista ja luonnon monimuotoisuuden tukemisen keinoista
rakennetuilla viheralueilla.



Kaupunki käyttää istutuksissaan sekä muualta tuotuja koristekasveja että kotimaisia luonnonkasveja. Kaupunkiympäristölautakunta kannattaa luonnonkasvien käytön lisäämistä puistoissa ja viheralueilla. Keskeisenä työkaluna tavoitteen edistämiseksi ovat vastikään päivitetty kasvien käytön linjaukset, jotka ohjaavat rakennetun ympäristön kasvisuunnittelua ja kasvien käyttöä. Linjausten pääsisältö on päivitetty sähköiseen muotoon kaikkien saataville Helsingin Kaupunkikasvioppaaseen (kaupunkikasviopas.hel.fi) ja Helsingin kaupunkitilaohjeen kasvillisuutta käsitteleviin kasviohjeisiin ja -kortteihin (kaupunkitilaohje.hel.fi).

Mahdollisimman monipuolinen kasvien käyttö rakennetussa ympäristössä puskuroi ilmastomuutoksen aiheuttamia haittavaikutuksia viheralueilla. Istutettuun lajistoon tulisi siksi myös tulevaisuudessa sisältyä monipuolinen valikoima sekä kotimaisia luonnonkasveja että viherrakentamisessa käytettäviä kasvilajeja ja -lajikkeita.

Kaupungin viheralueiden kunnossapidosta vastaavien kouluttamiseen tulee panostaa lähivuosien aikana. Vaihtuvien ulkopuolisten urakoitsijoiden käyttö tuo erityisiä haasteita osaamisen kehittämiseen, jolloin kouluttamisen päävastuu on rakennukset ja yleiset alueet -palvelulla.

Kaupunkikasviopas ja Kaupunkitilaohjeen Kasvipaletti ohjaavat kasvien käyttöä rakennetuilla viheralueilla Helsingissä

Helsingin Kaupunkikasviopas ja Kaupunkitilaohjeen Kasvipaletti muodostavat yhdessä Helsingin julkisen kaupunkitilan suunnittelua ohjaavan parin. Kaupunkitilaohjeen Kasvipaletti käsittelee kasvillisuutta kaupunkitilassa, Kasviopas taas kasvilajistoa.

Helsingin Kaupunkikasviopas on kasvisuunnittelun työkalupakki, joka toimii innoittajana ja ideoiden lähteenä valittaessa kasveja Helsingin viheralueille. Kaupunkikasvioppaasta löytyy lajivalintasuosituksia sekä suositeltavat taimikoot julkisen kaupunkitilan eli puistojen, torien, aukoiden, katujen, teiden ja muiden rakennettujen viheralueiden kasvivalintoihin.

Lajivalintasuositukset koskevat kaupunkipuita, pensaita, köynnöksiä, perennoja ja kukkasipuleita. Oppaan pääsisältö on Helsingissä hyväksi havaitut kasvilajit ja niiden suositellut käyttökohteet. Kasvisuosituksissa on runsaasti luonnonkasveja sekä perinteisiä ja uusia koristekasvilajeja ja -lajikkeita.

Lisäksi oppaassa listataan kasveja, joita ei käytetä. Haitallisia vieraskasveja koskeva osuus perustuu lainsäädäntöön ja siitä voi tarkistaa ne haitalliset vieraskasvit, joita ei istuteta tai kylvetä Helsinkiin. Kasvinterveysriskien hallitsemiseksi oppaassa on muutamia Helsingin omia käyt-



törajoituksia. Opas on tarkoitettu ensisijaisesti alan ammattilaisille, rakennettujen viherympäristöjen suunnittelijoille ja suunnittelun tilaajille.

Päivitettyyn oppaaseen sisältyy suositeltavien kasvilajien ja -lajikkeiden hakutaulukoita niin puuvartisista, ruohovartisista kuin sipulikasveista. Taulukoiden lajisto koostuu sekä koristekasveista että Suomessa luonnonkasvina esiintyvistä lajeista. Lajilistoja täydentävät oppaan tiedot ja ohjeistukset eri aihekokonaisuuksista, joissa yhtenä merkittävänä teemana on luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja kotimaisten kasvilajien käytön lisääminen. Oppaaseen on koottu erityisesti pölyttäjähyönteisistä koostuva tietopaketti pölyttäjäystävällisistä kasvilajeista, niiden ominaispiirteistä sekä muista huomioitavista tekijöistä.

Kuten Kaupunkikasviopasta, myös Kaupunkitilaohjeen Kasvipaletin kasvillisuuskortteja on päivitetty. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen on nostettu yhdeksi keskeiseksi aiheeksi päivytystyössä ja teemasta on laadittu uusi ohjekortti ”Viheralueiden monipuolistaminen lisää luonnon monimuotoisuutta”. Monissa kasvillisuuskorteissa korostetaan luonnonkasvien käytön ja säilymisen merkittävyyttä monimuotoisuuden lisäämisessä. Uusin Kasvipaletin päivitys julkaistaan 2022 lokakuussa.

Luonnonkasvien käytölle hyvät perusteet

Kotimaiset kasvit ovat sopeutuneet Suomen ilmastoon vuosituhansien aikana ja ovat siten ilmastollisesti kestäviä. Luonnonkasvit tarjoavat varman ravinnonlähteen, suojan ja joidenkin eliölajien kannalta kokonaisen elinympäristön (puut) muille kotimaisille eliölajeille. Muualta kotuisin olevat kasvilajit saattavat myös tarjota suojaa ja ruokaa kaupungin eliöstölle, mutta tutkimusta aiheesta on toistaiseksi niukasti.

Pohjoisessa ilmastossamme paikalliset kotimaiset puulajit ovat perinteisesti muodostaneet puistojen ja puutarhojen peruslajiston. Kotimaisten puulajien suosiminen puistojen istutuksissa on tärkein asia, jolla voidaan tukea kotimaisten eliölajiston menestymistä myös rakennetuissa puistoissa. Luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta erityisen hyviä puulajeja ovat tammi ja muut jalot lehtipuut, haapa, raita ja muut isot pajupuut, tervaleppä sekä kotimainen metsäkuusi. Suomessa esiintyviä jaloja lehtipuita, kuten metsätammea, metsävaahteraa, metsälehmusta, lehtosaarnea ja vuorijalavaa on suosittu puistoistutuksissa useiden vuosisatojen ajan. Näissä puissa elää lukuisia Suomessa harvinaisia ja uhanalaisia lajeja. Erityisen paljon niitä esiintyy metsätammella. Helsingin kaupunkipuulinjauksen mukaisesti puistoissa kasvien puiden annetaan kasvaa mahdollisimman pitkäikäisiksi. Ulkomaista alkuperää olevia puulajeja on kuitenkin syytä istuttaa myös ilmastomuutoksen mukana tulevien kasvuolojen muutosten varalta ja mo-



nipuolisen kaupunkikuvan luomiseksi. Näiden lajien tai lajikkeiden valinnassa käytetään harkintaa.

Perennaistutuksissa käytetään sekä luonnonkasveja että niin kutsuttuja puutarhaperennojen lajeja ja lajikkeita. Viime vuosien aikana yleistyneissä dynaamisissa perennaistutuksissa sekä hulevesi-istutuksissa suositaan erityisesti luonnonkasveja. Dynaamisten istutusten lajisto muodostuu kasvupaikalla menestyvistä puutarhakasveista ja luonnonkasveista, jotka on mielletty perinteisissä perennaistutuksissa rikkaruohoiksi.

Tietyissä rakennettujen ympäristöjen kohteissa, kuten hulevesiaiheissa ja ranta-alueilla, luonnonkasvien käyttö on vähemmän riskialtista. Monet aiemmin yleiset koristekasvit, kuten kurturuusu, jättipalsami ja pajuasteri, ovat osoittautuneet haitallisiksi. Ne pääsevät erityisesti vesistöjen varrella leviämään helposti veden mukana uusille kasvupaikoille. Kasvustojen rajoittaminen ja leviämisen estäminen on osoittautunut sekä hankalaksi että kalliiksi toteuttaa. Kotimaisissa rantojen luonnonkasveissa löytyy runsaasti näyttäviä ja käyttökelpoisia kasveja, joiden käyttöä suositellaan lisättäväksi.

Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmaan 2021 - 2028 (LUMO) on kirjattu useita luonnonkasvien käyttöä koskevia toimenpiteitä. Rakennetuissa ympäristöissä luonnonkasvien käyttö lisääntyy, kun nurmikoita muutetaan niityiksi (toimenpide 5.3) ja pintamaiden hyötykäyttöä lisätään (toimenpide 5.2). Kaupunkikasvioppaaseen on päivityksen yhteydessä lisätty ohjeita ja suosituksia tärkeimpien pölyttäjähönteisten suosimista mesi- ja siitepölykasveista sekä puuvartisten että perennojen osalta (toimenpide 5.6). Oppaassa on lisäksi tietoa lintujen ja muiden eläinten ravintokasveista mm. marjovista ja hedelmiä tuottavista puuvartistista kasveista (toimenpide 5.7). Uusien suositusten ja ohjeiden myötä luonnonkasvien käyttö tulee lisääntymään myös rakennetussa ympäristössä sitä mukaa, kun uusia suunnitelmia saadaan toteutukseen.

Luonnonkasvien käytön rajoitteet

Kotimaisessa lajistossamme on runsaasti kestäviä kasvilajeja rakennettuihin ympäristöihin, mutta myös sellaisia, jotka eivät kestä kaupunkioiloissa. Rakennetussa ympäristössä kasvien on sopeuduttava luonnon kasvupaikoista poikkeaviin ympäristöoloihin, kuten kovaan kulutukseen, kaupunki-ilmaston tuomiin ääreviin, kuiviin ja märkiin oloihin, ilmansaasteisiin ja epäpuhtauksiin sekä ravinnekuormitukseen.

Luonnonkasvien runsaampaa käyttöä rajoittaa nykyinen saatavuus. Julkisiin istutuksiin tarvitaan usein isoja määriä taimia tai siemeniä. Luonnonkasveihin erikoistuneita taimien tai siementen tuottajia on



Suomessa toistaiseksi vähän. Hyvin saatavilla oleva luonnonkasvien lajivalikoima on toistaiseksi melko suppea. Kaupunki on pyrkinyt tuomaan luonnonkasvien hankintaan liittyviä haasteita esille tuottajien suuntaan, jotta saatavuus tulevaisuudessa paranisi. Kaupungin vastuulla on taata, että kaupungin istutuksiin hankitut ja käytetyt luonnonkasvien taimi- ja siemenkannat ovat todistetusti kotimaisia eikä ulkomaisista kannoista kasvatettuja.

Koristekasvien käyttö kuuluu puistokulttuuriperintöömme, jota halutaan myös vaalia. Helsingin puutarha- ja puistokulttuuriperinnön keskiössä ovat eri aikakausina käytetyt kasvilajit ja -lajikkeet, joiden kasvattaminen historiallisesti merkittävässä aikakauden ympäristöissä on perusteltua ja säilyttää elävää kulttuuriperintöämme. Siksi rakennetussa ympäristössä suositetaan sekä koristekasveja että luonnonkasveja.

Kausikasvien lajeista suurin osa koostuu muista kuin kotimaisista lajeista. Kausikasvi-istutuksissa tavoitteena on näyttävät, kauniit ja elämyksiä tuottavat kasvit ja istutuskokonaisuudet, jotka kestävät urbaanissa ympäristössä. Kausikasvi-istutusten kukkivista kasveista monet houkuttelevat pölyttäjähyönteisiä ja tarjoavat lisäravintoa.

Ilmastonmuutos muuttaa kotimaisten kasvien valikoimaamme, kun uusia lajeja leviää Suomeen. Mahdollisimman monipuolinen kasvien käyttö rakennetussa ympäristössä puskuroi ilmastonmuutoksen aiheuttamia haittavaikutuksia viheralueilla. Istutettuun lajistoon tulisi siksi myös tulevaisuudessa sisältyä monipuolinen valikoima sekä kotimaisia luonnonkasveja että viherrakentamisessa käytettäviä kasvilajeja- ja lajikkeita.

Koulutustarpeet tunnistettu

Aloitteessa tuotiin esille tarve lisätä viherhuollon koulutusta, jotta tunnistetaan nykyistä paremmin ne luonnonkasvit, joista ei ole istutuksissa haittaa ja jotka lisäävät rakennettujen ympäristöjen monimuotoisuutta. Kaupunkiympäristön toimiala vastaa viheralueiden suunnittelusta, kunnossapidon kehittämisestä sekä urakoitsijoiden ohjeistuksista.

Ohjeistusta ja koulutusta luonnonkasvien tunnistamiseen, käyttöön ja kunnossapitoon tarvitaan. Erityisesti rakennettuun ympäristöön perustettujen niittyjen ja luonnonmukaisten hulevesiaiheiden hoidossa on tunnistettu tarve ohjeistaa ja kouluttaa kunnossapidon tilaajia sekä urakoitsijoita. Tämän tyyppisille kaupunkibiotoopeille leviää usein luonnotaan hyviä, paikallisia luonnonkasveja, jotka täydentävät istuksia ja lisäävät kohteiden lajiston monimuotoisuutta. Perustettujen uusniittyjen alkuvaiheen hoitoon on laadittu uusia hoito-ohjelmalleja, joissa myös korostetaan uudentyypistä suhtautumista perinteisesti rikkakasveiksi miellettyihin lajeihin. Osa perinteisessä puutarhojen ja puistojen hoi-



dossa rikkakasveiksi luokitelluista lajeista ei niitty-ympäristöissä aiheuta esteettistä tai toiminnallista haittaa. Sen sijaan kyseiset kasvit voivat rikastuttaa suunniteltua niitylajistoa sekä vähentää hoitotyötä.

LUMO-ohjelmaan on kirjattu suunnittelijoille ja luonnonhoitajille suunnattu koulutukseen liittyvä toimenpide, jonka tavoitteena on lisätä tietämystä luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta kaupungissa (toimenpide 10.3). Ympäristöpalvelu järjesti keväällä 2022 koulutuksen hyönteisystävällisestä viheralueiden kunnossapidosta Staran luonnon- ja viheralueiden hoitajille. Tilaisuudessa tuotiin hyvin esille erilaisten kaupunkibiotooppien merkitys hyönteisille ja niiden hoitoon liittyviä käytännön vinkkejä ja ohjeita.

Esittelijän perustelut

Valtuustoaloite

Valtuutettu Saana Rossi sekä 27 muuta valtuutettua ovat tehneet 22.6.2022 seuraavan valtuustoaloitteen:

"Me allekirjoittaneet ehdotamme, että Helsingin istutuksissa, puistoissa ja viheralueilla lisätään monivuotisten luonnonkasvien ja pölyttäjille hyödyllisten yksivuotisten kukkivien luonnonvaraisten kasvien osuutta. Samalla pyritään parantamaan vaarantuneiden kotoperäisten kasvilajien ja rannikkokasvillisuuden tilannetta.

Lisäksi esitämme, että kaupungin viherhuollon osaamista hyödyllisten luonnonkasvien tunnistamisesta lisätään, jotta myös rakennetuilla viheralueilla voidaan sallia kasvien luonnollinen leviäminen ja keskittyä kaikkien rikkakasveiksi katsottujen lajien kitkemisen sijaan biodiversiteetin tukemiseen ja luonnollisesti alueella viihtyvien lajien tunnistamiseen.

Helsingin luonnonhoidossa on viime vuosina panostettu biodiversiteetin vaalimiseen, ja tämän lisäksi tulee myös rakennettuja puistoja hyödyntää entistä paremmin kotimaisen lajiston vahvistamiseen ja pölyttäjien ja muun eliöstön elinolojen parantamiseen. Helsingin luonnon monimuotoisuus - ohjelmassa (LUMO) todetaan, että "rakennetuilla viheralueilla luonnon monimuotoisuuteen panostetaan entistä enemmän". Ohjelmassa on erinomaisia tavoitteita, ja toivomme, että niiden toteutus näkyy pian konkreettisemmin myös kaupungin rakennetuilla viheralueilla."

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunkiympäristölautakuntaa antamaan lausunnon kaupunginhallitukselle 6.10.2022 mennessä.



27.09.2022

Asia/14

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi
Inkeri Salo, suunnitteluasiantuntija, puhelin: 09 310 38809
inkeri.salo(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 22.06.2022 Rossi Saana Lisää luonnonkasveja puistoihin ja istutuksiin

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano